



Наталія Лісна-Міськів,

аспірант,
Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія
(м. Хмельницький)

Natalia Lisna-Miskiv,

Postgraduate Student,
Khmelnitsky Humanitarian Pedagogical Academy
(Khmelnitsky)
natalisnamiskiv@gmail.com

**УДК 378. 094+371
ББК 74.47р**

ОСНОВНІ ПРОЕКЦІЇ ДОСЛІДЖЕННЯ ФЕНОМЕНУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СЕСТРИНСЬКОЇ СПРАВИ

KEY PROJECTIONS OF THE STUDY OF THE PHENOMENON OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS OF NURSING

У статті описується психолого-педагогічні підходи дослідження процесу професійної підготовки майбутніх медичних сестер-бакалаврів. Метою статті є розкрити сутність професійної діяльності медичної сестри, дослідити зміст професійної компетентності та професійної мобільності майбутніх фахівців сестринської справи. Автор розкриває потенціал праксеологічного підходу у професійній підготовці сестер-бакалаврів. Методологічними засадами дослідження є психолого-педагогічні концепції, що розкривають можливості розвитку студентів в процесі освітньої діяльності професійної компетентності та професійної мобільності та сучасні підходи до організації професійної освіти у медичних закладах. Професійна підготовка кваліфікованого сестринського персоналу, що володіє глибокими знаннями і вміннями, зробить гідний внесок у вирішення завдань як професійної педагогіки, так і охорони здоров'я.

Ключові слова: майбутні фахівці сестринської справи, професійна підготовка, професійна діяльність, професійна компетентність, мобільність.

This article describes the psychological and pedagogical approaches to study of the process of training of future Bachelor medical nurses. It is proved that today in Ukraine there are no complex pedagogical researches on the nursing education. The problem of the formation of professional competence of medical nurses and their professional training is not studied well. The arranging of medical nurses' studying does not provide the necessary level of professional competence. The article aims to reveal the essence of the professional nurse, explore the content of professional competence and professional mobility of future specialists of Nursing.

Nursing staff is considered as valuable health resources that can satisfy completely the needs of the population in an accessible, high quality and effective medical care. However, the level of professional training of nurses according to traditional approaches does not satisfy the needs of society for getting the quality level of nursing services. According to the modern concept of Nursing, a nurse should be highly qualified specialist-doctor's and patient's partner, able to work independently as part of a team. It was found that high professional competence provides quality work of all medical sphere. Professional competence of nurse provides formed ability to work independently, to cooperate, to set goals, to concentrate on identifying and dealing with professionally oriented tasks. Professional mobility of nurse is based on readiness to professional activity and determines the adaptation to new conditions and activities, responsibility in making decisions and capacity for self-development.

The author reveals the potential praxeological approach in the training of Bachelor medical nurses. Methodological principles of research are psychological and pedagogical concepts that reveal the possibilities of students' development during the process of educational activities of professional competence and professional mobility and modern approaches to organizing professional education in medical institutions. So, the professional training of qualified nursing staff that has deep theoretical, practical knowledge and skills that will make a substantial contribution to the solution of problems of professional pedagogy and the healthcare of Ukrainian nation.

Keywords: future specialists of Nursing, professional training, professional activity, professional competence, professional mobility.

В статье описывается психолого-педагогические подходы исследования процесса профессиональной подготовки будущих медицинских сестер-бакалавров. Целью статьи является раскрыть сущность профессиональной деятельности медицинской сестры, исследовать содержание профессиональной компетентности и профессиональной мобильности будущих специалистов сестринского дела. Автор раскрывает потенциал праксеологического подхода в профессиональной подготовке сестер-бакалавров. Методологическими основами исследования являются психолого-педагогические концепции, раскрывающие возможности развития студентов в процессе образовательной



деятельности профессиональной компетентности и профессиональной мобильности и современные подходы к организации профессионального образования в медицинских учреждениях. Профессиональная подготовка квалифицированного сестринского персонала, обладающего глубокими знаниями и умениями, внесет достойный вклад в решение задач как профессиональной педагогики, так и здравоохранения украинской нации.

Ключевые слова: будущие специалисты сестринского дела, профессиональная подготовка, профессиональная деятельность, профессиональная компетентность, мобильность.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Нині медичні сестри є найчисленнішою категорією працівників охорони здоров'я. За даними І. Радзівської [3] у нашій країні – 465 тисяч середнього медичного персоналу, з них 302 тисячі – медичні сестри, що становить 45,8% до всіх зайнятих спеціалістів у галузі охорони здоров'я. Вони активно та самостійно, в рамках своєї компетенції, готові не тільки до виконання призначень лікаря, але і до проведення адаптації пацієнта до мінливих умов життя, навчання пацієнта і його родичів правилам догляду. Саме сестринський персонал розглядається як цінний ресурс охорони здоров'я, що може повністю задовільнити потреби населення в доступній, якісній та економічно ефективній медичній допомозі.

У Концепції розвитку вищої медичної освіти [5], акцентовано увагу на тому, що необхідно здійснювати професійну підготовку мобільних, компетентних фахівців, які будуть конкурентноздатні на ринку праці. У своєму дослідженні ми повністю погоджуємося із С. Левківською у тому, що основною задачею професійної освіти є підготовка «висококваліфікованого, компетентного фахівця сестринської справи, який володіє суміжними медичними спеціальностями, готового до професійного зростання, здатного до самоосвіти і самовдосконалення» [6, с. 124]. Подібну позицію декларує Л. Борисюк, яка наголошує, що «сестринська справа є важливою складовою кадрового ресурсу медичних працівників, оскільки становить найбільш багаточисельну її частину та володіє реальними потенційними можливостями для задоволення потреб населення в належній медичній допомозі. Тому ефективний розвиток системи охорони здоров'я, в значній мірі, залежить і від якості професійної підготовки фахівців медсестринської справи» [1, с. 7]. Як довели науковці [1; 4; 7], рівень професійної підготовки медичних сестер за традиційними підходами не задовольняє потреб суспільства щодо отримання якісного рівня медсестринських послуг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання проблеми засвідчує, що у публікаціях І. Булах, Л. Ковальчук, К. Куренкової, І. Мельничук, Н. Нестерової висвітлені практичні механізми формування професіоналізму майбутніх медичних фахівців та окреслено перспективи впровадження педагогічних інновацій в освітній процес медичних навчальних закладів, які готують бакалаврів сестринської справи. Дослідженню професійної компетентності майбутніх медичних сестер-бакалаврів присвячені праці С. Левківської, І. Радзівської, Л. Романишиної, О. Шавальова, З. Шарлович та ін. У дисертаційних дослідженнях Л. Борисюк [1] і М. Демянчука [4] акцентовано увагу на потенціалі компетентнісного підходу під час формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів сестринської справи.

Однак, узагальнення педагогічних досліджень щодо організації професійної підготовки медичних сестер засвідчило, що дана проблема залишається невирішеною. Нині потребує оновлення зміст освітнього процесу з метою формування у студентів високого рівня готовності до майбутньої професійної діяльності, що забезпечить конкурентоспроможність випускникам на ринку праці та дасть можливість на засадах праксеологічного підходу сформуванню ключові (медсестринські) компетенції, які дозволять реалізувати інтелектуальний потенціал й досягнути професійної компетентності та професійної мобільності.

Формування мети статті. Виходячи із наведених вище аргументів, мета статті – була спрямована на розкриття сутності професійної діяльності медичної сестри, дослідження змісту професійної компетентності та професійної мобільності майбутніх фахівців сестринської справи на основі праксеологічного підходу.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Проблема професійної підготовки висококваліфікованих кадрів середнього медичного персоналу для охорони здоров'я є високо значущою протягом багатьох десятиліть. Нинішній стан професійної підготовки середнього медичного персоналу тісно пов'язаний із реструктуризацією сфери охорони здоров'я в Україні, розвитком інноваційних спеціалізацій в практичній діяльності, впровадженням сучасних технічних засобів і можливостей проведення різного роду досліджень, комплексністю професійних завдань, що стоять перед середнім медичним персоналом.

Насамперед розглянемо педагогічні підходи до характеристики професійної діяльності медичних сестер. Зазначимо, що у найбільш загальному трактуванні професійна діяльність – це сукупність функцій, дій, операцій, які доводиться виконувати фахівцеві при здійсненні своїх посадових обов'язків відповідно до фаху.

Існуюча до недавнього часу думка, що сестринська діяльність є тільки допоміжною по відношенню до лікарської, не давала можливості належним чином визначити ступінь впливу якості сестринських послуг на якість медичної допомоги. Відповідно до сучасної концепції розвитку сестринської справи медична сестра повинна бути висококваліфікованим фахівцем – партнером лікаря і пацієнта, здатним до самостійної роботи в складі єдиної команди.

Удосконалення якості професійної діяльності медичних сестер доцільно вести за чотирма напрямками, які рекомендовані Всесвітньою організацією охорони здоров'я:



- вдосконалення виконання професійних функцій (технічна якість);
- раціонального використання ресурсів (ефективність);
- зниження ступеня ризику (небезпеки травм, або захворювань у результаті медичного втручання);
- підвищення задоволеності пацієнта медичним обслуговуванням.

На основі вивчення Галузевого стандарту спеціальності 6.110102. «Сестринська справа» [2] встановлено, що майбутній фахівець готується до таких видів професійної діяльності як: 1) охорона здоров'я та соціальна допомога; 2) діяльність у сфері охорони здоров'я людини; 3) діяльність лікарняних закладів; 4) охорона материнства і дитинства; 5) діяльність санаторно-курортних організацій; 6) медична практика, інша діяльність у сфері охорони здоров'я людини.

Майбутні фахівці можуть працювати в лікарнях та лікувально-профілактичних закладах, установах охорони здоров'я та соціальної допомоги, установах охорони материнства і дитинства та пологових будинках, санаторно-курортних організаціях та вести приватну медичну практику. Об'єктами професійної діяльності медичних сестер можуть бути: пацієнти; лікарські засоби та допоміжні матеріали; обладнання, яке застосовується для проведення діагностичних заходів; медична техніка, апарати, хімічні реактиви, що використовуються для виконання медичних маніпуляцій; медичний інструментарій, оснащення, медикаментозні засоби та предмети догляду за пацієнтом у сестринському процесі; нормативно-правове забезпечення діяльності щодо виписування, зберігання та використання медикаментів, медичного інструментарію.

Професія медичної сестри відноситься до такого виду професійної діяльності, де висока професійна компетентність забезпечує своєчасну і якісну роботу всієї медичної сфери. У розумінні З. Шарлович професійна компетентність медичного працівника середньої ланки «повинна містити творчу складову, яка характеризується новизною у професійній діяльності та може виявлятися в особистісній та професійній сфері діяльності» [8, с. 125]. Тобто, професійна компетентність медичної сестри передбачає сформовані вміння працювати самостійно, співпрацювати, формувати цілі, концентрувати увагу на виявленні та вирішенні професійно зорієнтованих завдань, використовуючи новітні технології, планувати і якісно здійснювати медичну (сестринську) діяльність на основі милосердя, толерантності, емпатії, з урахуванням вимог організації, бачити і реально оцінювати власну професійну діяльність з точки зору ефективності та доцільності. Як доводить С. Левківська, «успішному становленню професійної компетентності студентів медичних закладів у процесі навчання сприяє усвідомлення і, головне, розвиток основних якостей особистості, якими повинен володіти кожен медичний працівник, при цьому величезне значення в його практичній діяльності має орієнтація на іншу людину як рівноправного учасника діяльнісного процесу» [6, с. 128]. У нашому баченні професійна компетентність медичної сестри забезпечується синтезом професійних знань і умінь та визначає її готовність до професійної діяльності та подальшого професійного зростання.

Відзначимо, що медична сестра, щоб бути успішною, повинна бути активною, уміти швидко адаптуватися до нових умов, тобто – бути мобільною. Як довела С. Глухих [3] професійна мобільність медичної сестри це інтегральна якість, що базується на готовності до професійної діяльності та визначає адаптацію до нових умов і видів діяльності, відповідальність у прийнятті рішень і здатність до саморозвитку. Вважаємо, що майбутні медичні сестри-бакалаври, як мобільні професіонали, мають оперативно реагувати на постійно виникаючі зміни в практичній діяльності та повинні навчитися використовувати отримані в процесі професійної підготовки знання, як основу і засіб для вирішення завдань пізнавальної та професійної діяльності.

У професійній підготовці компетентних медичних сестер-бакалаврів чільне місце повинен посісти праксеологічний підхід, який передбачає звернення до процесуальної сторони діяльності медичного фахівця з метою її оптимізації, виявлення доцільності та раціональності дій і операцій, так як медична дія є основною функціональною одиницею професійної діяльності. Правильно виконані дії сприяють досягненню високого рівня результативності. Вивчення здійснення практичних дій, їх результатів і ефектів дозволяє виділяти результати медичної діяльності. Підкріплення вагомості праксеологічного підходу було знайдено у авторефераті І. Радзівської, яка довела, що «на даний час в Україні відсутні комплексні педагогічні дослідження з проблем медсестринської освіти, недостатньо вивчена проблема формування професійної компетентності медичних сестер та їх професійної підготовки, організація навчання медичних сестер не забезпечує потрібний рівень професійної компетентності. Вкрай слабкою ланкою є практична підготовка випускників, їх нездатність надавати невідкладну допомогу при критичних станах» [7, с. 4].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, сфера професійної діяльності медичної сестри доволі багатогранна: це і здорова людина з її проблемами, і навколишнє середовище, і профілактика захворювань, і хвора людина, що потребує забезпечення належного сестринського догляду, і, нарешті, соціально-психологічні проблеми людини. Встановлено, що професійна підготовка медичних сестер в останнє десятиліття збагачується інноваційними формами і методами навчання, які орієнтовані на формування професійної компетентності, професійної мобільності на засадах праксеологічного підходу. Вважаємо, що одним із важливих напрямків педагогічного пошуку є розробка практико-орієнтованих підходів до освіти, що дозволять суттєво підвищити ефективність професійної підготовки майбутніх медичних сестер-бакалаврів в освітніх установах.



Проведене дослідження феномену професійної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи орієнтує нас у подальшому на встановлення причин неефективності організації освітнього процесу.

1. Борисюк Л. О. Формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів сестринської справи у процесі вивчення хіміко-біологічних дисциплін : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Леся Олександрівна Борисюк. – Хмельницький, 2016. – 20 с.
2. Галузевий стандарт вищої освіти України спец. : 6.110102. «Сестринська справа» МОН України. – К., 2012. – 28 с.
3. Глухих С. И. Интегративно-деятельностный подход к подготовке медицинских сестер в непрерывном профессиональном образовании : дисс. ... доктора пед. наук : 13.00.08 / Светлана Ивановна Глухих. – Москва, 2013. – 301 с.
4. Демянчук М. Р. Підготовка бакалаврів сестринської справи до професійної діяльності на засадах компетентнісного підходу : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Михайло Ростиславович Демянчук. – Хмельницький, 2015. – 20 с.
5. Концепція розвитку вищої медичної освіти (наказ МОЗ України від 12.09.2008 р. № 522/51) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.moz.gov.ua/ua/portal/dn_20080912_522.htm
6. Левківська С. М. Формування фахової компетентності майбутніх медичних сестер як наукова проблема / С. М. Левківська // Вісник Житомирського держ. ун-ту. Випуск 1 (73). Педагогічні науки, 2014. – С. 124–131.
7. Радзівська І. В. Формування професійної компетентності майбутніх медичних сестер у процесі вивчення фахових дисциплін : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Ірина Володимирівна Радзівська. – Київ, 2011. – 20 с.
8. Шарлович З. П. Пошук шляхів формування професійно-педагогічної компетентності медичної сестри сімейної медицини в системі фахової підготовки / З. П. Шарлович // Східноєвропейський журнал громадського здоров'я : Спецвипуск. – 2012. – С. 125–126.

Reference

1. Borysiuk L. O. Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnih bakalavriv sestrynskoj spravy u protsesi vyvchennia khimiko-biologichnykh dystsyplin : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04 / Lesia Oleksandrivna Borysiuk. – Khmelnytskyi, 2016. – 20 s.
2. Haluzevyi standart vyshchoi osvity Ukrainy spets. : 6.110102. «Sestrynska sprava» MON Ukrainy. – K., 2012. – 28 s.
3. Gluhih S. I. Integrativno-deyatelnostnyj podhod k podgotovke medicynskih sester v nepreryvnom professional'nom obrazovanii : diss. ... doktora ped. nauk : 13.00.08 / Svetlana Ivanovna Gluhih. – Moskva, 2013. – 301 s.
4. Demianchuk M. R. Pidhotovka bakalavriv sestrynskoj spravy do profesiinoi diialnosti na zasadah kompetentnisnogo pidkhodu : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04 / Mykhailo Rostyslavovych Demianchuk. – Khmelnytskyi, 2015. – 20 s.
5. Kontseptsiiia rozvytku vyshchoi medychnoi osvity (nakaz MOZ Ukrainy vid 12.09.2008 r. № 522/51) [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://www.moz.gov.ua/ua/portal/dn_20080912_522.htm
6. Levkivska S. M. Formuvannia fakhovoi kompetentnosti maibutnih medychnykh sester yak naukova problema / S. M. Levkivska // Visnyk Zhytomyrskoho derzh. un-tu. Vypusk 1 (73). Pedagogichni nauky, 2014. – S. 124–131.
7. Radziivska I. V. Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnih medychnykh sester u protsesi vyvchennia fakhovykh dystsyplin : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04 / Iryna Volodymyrivna Radziivska. – Kyiv, 2011. – 20 s.
8. Sharlovych Z. P. Poshuk shliakhiv formuvannia profesiino-pedahohichnoi kompetentnosti medychnoi sestry simeinoi medytsyny v systemi fakhovoi pidhotovky / Z. P. Sharlovych // Skhidnoevropeyskyi zhurnal hromadskoho zdorovia : Spetsvypusk. – 2012. – S. 125–126.

Рецензент: І.С. Руснак, доктор педагогічних наук, професор.

